

UKM 07/20 Alkohol og rus

Alkohol og andre rusmidler har alle har et forhold til. Man møter på tematikken i media og snakker om det i vennegjengen. Særlig i ungdomstiden blir dette temaet aktuelt i manges liv. Ifølge Ungdata 2020 sier 5% av elever i 8. klasse at de har vært beruset på alkohol i løpet av det siste året, mens 79% av elever på siste året på videregående svarer ja på det samme spørsmålet. Undersøkelsen viser også at andelen unge som har prøvd hasj eller marihuana har økt noe de siste fem årene¹. UKM 2020 mener at dette viser viktigheten av å ha samtaler om alkohol og rus med barn og unge. I slike samtaler er det viktig at man er tydelig på hva norsk lov sier om alkohol og rusmidler, samtidig som man tar barn og unges liv, erfaringer og nysgjerrighet på alvor. Dersom kirken skal være en reell aktør i barn og unges liv så må den tørre å starte åpne og ærlige samtaler med dem, også om alkohol og rus.

Kristne vs. alkohol?

Flere har møtt på klare forventninger om at en som kristen bør avstå fra å drikke alkohol. Disse forventningene kan komme som spørsmål eller påstander fra ikke-kristne, eller som krav fra andre kristne. Dersom bildet kristne har skapt er at man enten må være totalavholds eller bli fordømt, så vil mange falle utenfor. Noen har også følt at når de i ungdomstiden har valgt å drikke på fest betyr det at de ikke kan regne seg som kristne lengre eller ikke føler seg kristen nok, og dermed trekker seg unna kirka. Andre har i liten eller ingen grad tenkt på hvordan det at en drikker alkohol og det at en er kristen henger sammen. Når vi vet at mange unge har prøvd, eller regelmessig drikker alkohol, hvordan kan kirken snakke om alkoholbruk på en god og sann måte, som ikke skyver folk vekk fra kirken? UKM 2020 har mange forskjellige standpunkt når det kommer til alkohol, men er enige om at det er et gap her som må fylles. Vi vil løfte frem viktigheten av å forkynne nåden i møte med folk som er usikre på sin kristne tro. Også i spørsmål om alkohol og rus må vi forkynne at vi frelses ved tro og ikke gjerninger.

I arbeidet med alkohol og rus er det viktig å ha kunnskap om kulturen og forestillinger rundt dette i minoritetsgrupper. Forholdet til alkohol og rus i samiske miljø er mye historisk begrunnet, og historiebevissthet er avgjørende for å kunne forstå dette. Kirken har hatt en medvirkende rolle som førte til alkoholproblem i befolkninga, men ut av kirka oppsto også læstadianismen som fikk bukt med samenes alkoholproblem og etablerte en sterk avholdskultur. Derfor har ikke kirka eller forsamlingshuset vært en arena for å ta opp temaet knyttet til alkohol og rus, på tross av at problem knyttet til dette eksisterer.

¹ <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/Ungdata-2020>

På grunn av en minoritets stilling i samfunnet som stigmatisert og møtt av fordommer finnes det også fordommer og stereotyper knyttet til alkohol- og rusbruk. Dette gjelder ikke kun etniske minoriteter, det er særlig viktig å ta hensyn til i arbeid med alle minoritetsgrupper for at diskusjon om temaet ikke lager en terskel av frykt for å spre og bli møtt med fordommer, slik at de ikke deltar. Mange samer opplever at grensesetting med tanke på alkohol og rus er et tabubelagt tema, og det må diskuteres i trygge rom.²

Hvordan snakker kirken om alkohol og rus?

Bibelen er en viktig rettesnor for kirken, så hva sier egentlig Bibelen om alkohol? Vin omtales i Bibelen både positivt og negativt. I bryllupet i Kana gjorde Jesus vann om til vin (Joh 2, 1-11), og Jesus drakk selv vin (Matt 11, 19). Vin nevnes som en gave fra Gud som gir glede (Salme 104, 14-15), og foreslås til medisinsk bruk (1.Tim 5, 23). Samtidig står det også at man ikke skal drikke seg full, for det fører til utskielser (Ef 5, 18), og de fysiske plagene ved fyll beskrives til advarsel (Ordsp 23, 29-35). I tillegg står det «Derfor er det riktig å la være å [...] drikke vin eller noe annet som fører din bror til fall» (Rom 14.21). Ut fra disse tekstene kan man argumentere for både måtehold og avhold i møte med alkohol. Samtidig vil UKM 2020 løfte frem viktigheten av at kirka kan ha åpne og ærlige samtaler om alkohol og rus. Det er viktig at unge ikke møter på temaene i form av en moralpreke eller kritikk, da det kan virke mot sin hensikt. Det kan i verste fall skremme dem bort eller bryte tilliten de har til kirka.

Historisk har kirken i Norge vært en arena fri for alkohol. Dette har skapt et frirom for mange. For barn av foreldre som sliter med alkohol og rus, og unge som kjenner på et ubehagelig drikkepress, kan rusfrie arrangement i kirken gi trygge og frie rom. Kirken har også oppfordret sterkt til avhold, og kanskje dermed påført noen skam for deres alkoholbruk. Hvis man setter klare forventinger om at det ikke er greit for kristne å drikke, kan det begrense folks tro. For å motvirke de negative konsekvensene av avholdsarven, samtidig som man holder på de positive, burde kirken og kristne snakke mer om alkohol og rus. I samiske områder er også læstadianismen fremtredende, noe som kan føre til at alkoholbruk blir ekstra tabubelagt. Mange unge ledere opplever å få spørsmål om egen alkoholbruk, og spørsmål knyttet til rus fra ungdommer i menighetene sine. Dette er en viktig grunn til at voksne i menighetene må ta opp alkohol og rus som et tema med unge ledere i kirken, hvor grensesetting er en naturlig del av samtalen. Bevisstgjøring om hvor man vil sette grensene for seg selv i møte med alkohol og rus, og hvordan alkohol og rus påvirker folks evne til å respektere egne og andres grenser, for eksempel når det kommer til seksuelle handlinger, er viktig. «Helt ærlig», panelsamtaler hvor en prest og to andre med kunnskap om et tabubelagt tema svarer på spørsmål fra tilhørere, kan være et godt konsept i noen sammenhenger for å snakke om alkohol og rus.³

² <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/plandokumenter/strategiplan-for-samisk-kirkeliv/>

³ <https://www.heltarlig.no/>

Gud elsker rusmisbrukere, men ikke narkotika

Det burde være mer åpenhet for folk til å snakke om sine ønsker om å prøve rusmidler. Dersom man ikke kan snakke åpent med andre om hvorfor man vil prøve rusmidler av ulike grunner, kan enn miste viktige muligheter til å øke bevisstheten på sitt eget forhold til rusmidler før man eventuelt prøver dem. Om noen sier at de har lyst til å prøve rusmidler, er det viktig å ikke møte dem med pekefingeren, men heller kunne ha en åpen samtale om hvorfor rus ikke er den beste løsningen. Mange vet ikke hvordan rusmidler ser ut, hvordan de påvirker personer, og hvordan man skal oppdage om en person er ruset. Dette er noe UKM 2020 mener det burde være mer kunnskap om for å være forberedt på møtet med dette, og for å skape bevisstgjøring.

Utfordringer knyttet til psykisk helse er en kjent pådriver til misbruk av alkohol og rus. Rus blir ofte ansett som en flukt fra problemene, og da er det særlig viktig å finne roten til misbruket. Dette er viktig å ha med seg i møte med folk, og særlig når man forsøker å hjelpe dem av oss som sliter med rus. Det er også nyttig å ha med seg kunnskap om enkelte minoritetsgrupper som er særlig utsatt. Det er et kjent problem at skeive er spesielt utsatt for problemer med psykisk helse på grunn av ytre press og stigmatisering, og at det dermed kan bli en overflod av rus i skeive miljøer.

Når snakker man om alkohol?

Grenser og respekt er en viktig del av plan for trosopplæringen i Den norske kirke, men alkohol og rus står ikke nevnt eksplisitt. Dermed blir det opp til den enkelte menighet og organisasjon om man tar opp temaet med barn og unge i trosopplæringen, og i så fall når, hvordan og hvor mye. Vi vet at ressursene for å ha gode samtaler om temaet i kirkelige sammenhenger finnes. Likevel kan det for noen føles som at kirkelige ansatte har for liten kompetanse på området. En undersøkelse fra Blå Kors i 2018 viste at under 40 % av de som jobber med tweens (barn på 9-12 år) i kirka har tatt opp temaene alkohol, rus og press⁴. En av hovedgrunnene som oppgis er at lederne føler de har manglende kunnskap og ferdigheter om hvordan man skal ta opp temaet. Dette tyder på at kirken ikke har sørget for god nok opplæring til sine ansatte på dette området.

Å oppfordre til samtaler i hjemmet før og etter temaet blir tatt opp i konfirmantundervisningen, kan føre til økt forståelse om temaet. For mange er den første og kanskje eneste gangen de møter på en samtale i kirkelig setting om alkohol og rus, måtehold og totalavhold, i konfirmantundervisningen. Kirken må legge til rette for samtaler om alkohol og rus tidligere, allerede fra 9-årsalderen. Da er det særlig viktig å snakke ærlig om alkohol og rus, grenser og konsekvenser, og hva Bibelen sier.

⁴ <https://www.blakors.no/tweens-trenger-trygge-voksne/>

Unge trenger forbilder

Ungdomsledere er i en posisjon hvor det forventes at de er gode forbilder, og det er derfor viktig å være bevisst hvordan ens handlinger kan påvirke andre (1. Kor 8,9). Hvordan kan man så være et best mulig forbilde når det kommer til alkohol og rus? Som ungdomsleder er man både en samtalepartner og en rollemodell, så viktigheten av å snakke sant og ærlig om alkohol, rus, konsekvenser og grensesetting er stor. Derfor er det også viktig i møte med ungdomslederne å bevisstgjøre dem på at de nettopp er rollemodell for de yngre i menigheten, også på sosiale medier og andre plattformer, ikke bare når de er i kirkebygget. Som nevnt tidligere, løfter Bibelen fram både avholdenhet og måtehold, samtidig som den er tydelig på at man blir frelst av tro, og ikke gjerninger. På grunn av dette er det spesielt viktig at ungdomsledere læres opp i å snakke ærlig rundt dette temaet, uten å føle at de må pynte på sannheten. Ærlighet rundt et slikt tabu tema er viktig både for å fjerne myter, og for å vise at man ikke må være perfekt for å være leder. Dersom dette ikke formidles, vil det svekke rekrutteringen av unge mennesker til kirken.

Kan kirkelig ansatte bidra til å vise at det blant kristne er et mangfold i hvordan man forholder seg til alkohol, og på den måten sørge for et mangfold i kristne forbilder? Når kirkelige ansatte drikker alkohol offentlig, og viser at de ikke føler skam over det, kan terskelen senkes for åpne samtaler om tro blant mennesker som opplever at terskelen er høy for å snakke om tro om de har et aktivt forhold til alkohol. Det kan bidra til å endre folks oppfatning av kirka og kristne. Det er viktig at kirka ikke skal legge press på ansatte til å drikke, men at kirka kan vise at vi er til stede på flere arenaer. Kanskje kan det også åpne opp for spennende samtaler om tro på nye arenaer? Dette kan være gode muligheter for kirken til å nå flere i aldersgruppene 18-30, som ofte har færre kirkelige tilbud enn de under 18. UKM 2020 mener at kirken må ut til folk, også der alkohol konsumeres. En mulighet i den anledning er at kirken arrangerer samtaler om tro og tvil med studenter på studentpub. Slik kan man nå ut til unge voksne der hvor de befinner seg, og samtidig bryte ned noen fordommer mot kirken og kristne. Det er nemlig spesielt nødvendig å vise denne aldersgruppa at det ikke er noen motsetning mellom å drikke alkohol og være kristen. Jesus ville møtt folk på pub.

UKM 2020 utfordrer

Kirkemøtet til å legge inn temaet alkohol og rus eksplisitt i revideringen av Plan for trosopplæring

Biskopene og preses til å bruke sin stemme til å ta til orde for et humanitært syn på rusmisbruk som fremmer behandling og kunnskap framfor straff.

Fellesråd og bispedømmeråd til å tilby og oppfordre til etter- og videreutdanning om alkohol og rus i trosopplæringen

Samisk ungdomsutvalg til å ha en egen sak om alkohol og rus knyttet til samisk identitet og den læstadianske tradisjon

Kirkelig ansatte

- til å gjøre seg kjent med de ressursene som allerede finnes på feltet, slik som ressursene utarbeidet av Blå Kors.
- til å ha tenkt gjennom hvordan de vil håndtere møter med beruset ungdom.
- til å snakke åpent om sitt forhold til alkohol i møte med ungdomslederne i kirken og ungdom en møter i sammenhenger utenfor kirkebygget, for å få frem at det er et mangfold i kirka.

Ansatte med undervisningsansvar

- til å legge inn faste tema om alkohol og rus i rammeverket for ledertrening og konfirmantundervisning.
- til å legge til rette for samtaler om alkohol og rus og konsekvenser i trosopplæring allerede fra tweens-alderen.
- til å se etter muligheter for å hente inn eksterne ressurser i konfirmantundervisning og ledertrening på fagfeltet.

Organisasjoner til å legge temaet alkohol og rus inn i rammeverk for ledertrening.

Unge voksne til å delta på rusfrie arrangementer.